

۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۴۰۴ - ۹۸ - ۲

شماره رفوکست ۱۶۳۹۳۳۷

دغدغه‌های جوان پویا

اصلاح اجتماعی؛

از بالا یا پایین

دکتر محمد منصورنژاد

انتشارات جوان پویا

۱۳۹۷

سرشناسه	: منصورنژاد، محمد، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: اصلاح اجتماعی؛ از بالا یا پایین / محمد منصورنژاد.
مشخصات نشر	: تهران: جوان پویا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۳۳ ص. ۵: / ۲۱/۵×۱۴ م.م.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۵۴۰۴-۹۸-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: Social reform -- Iran -- 20th century*
موضوع	: دولت -- ایران -- قرن ۱۴.
رده بندی کنگره	: DSR1۵۹۱ الف ۱۳۹۷۶ م۸ /
ر. بنده دبئی	: ۰۸۴۴۰۴۵۲/۹۵۵
شماره ک شانس ی	: ۵۳۹۶۹۷۸

اصلاح اجتماعی از بالا یا پایین

مؤلف: دکتر محمد منصورنژاد

ناشر: انتشارات جوان پویا

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۳۰۰ جلد

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۰۴-۹۸-۲

سایت: www.javanpooya.com

همه حقوق مادی و معنوی برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

۰۹۱۳۷۵۱۹۵۲۳

انتشارات جوان پویا:

بنا خدا

مقدمه:

در این بحث، هدف بررسی دقیق مفهوم و ایجاد بحث‌های سنگین نظری نبود. دلیل اینکه چنین هدفی در نظر گرفته شد به جهت کم وزن و یا بی‌اهمیت بودن موضوع نیست، یکی از آن جهت که نگارنده در آثار متعدد به بحث توسعه پرداخته و آثار مکتوبی پیشتر منتشر کرده و دیگر آنکه اینجا غایت نگاهی راهبردی‌تر، کاربردی‌تر، سریع‌الاتیاج‌تر و در عین حال موجزتر بود. وگرنه واضح است که مفهوم توسعه با اصلاح تفاوت دارد؛ همانگونه که واژه‌های اصلاح با اصلاح اجتماعی و اصلاح دینی (بحث پروتستانتیزم و...) در عین اشتراکات معنایی، مرز جدی دارند. به

اشاره گفته می شود که برآیند اصلاح اجتماعی اگر در مسیر درست هدایت شود، توسعه خواهد بود.

همچنین در علوم اجتماعی، «اصلاح» جایگاهی بین روش انقلابیگری و محافظه کاری دارد. در متن اصلاح به معنای ایجاد تحول مثبت اجتماعی می باشد که سطح تحلیل آن کلان و ملی است، و از این رو اغلب تصریح شده است که اصلاح اجتماعی. چنین معنا از اصلاح، با توسعه در این گوناگونش و همچنین توسعه پایدار نسبتی وثیق دارد.

در زمینه اصلاح به میزان مفهومی سیاسی نیز مقاله منتشر شده ای تحت عنوان «حرکت اصلاحی» (حسین ع) و نسبت میان تکلیف و نتیجه» دارم. (مجله حکومت اسلامی، سال ۱۳۸۱، زمستان ۱۳۸۱، شماره ۲۶)

پس در این درس گفتارهای موجز، عالمانه و عامدانه از تامل در مفهوم بنی دق و نظریه پردازی های متنوع برداری شده است.

مطالب زیر ۵۰ اسلاید از عصاره بحث اصلاح- از بی تا یا پایین است که به صورت صوتی در کانال تلگرامی ام در مهر ماه سال ۱۳۸۶ ارایه شد و همزمان به صورت پاورپوینت ارائه می شد. اکنون متن همان اسلایدهای پاورپوینتی برای بهره بردای سهلتر و بهتر به شکل زیر ارایه گردیده و به علاقه مندان تقدیم می گردد:

اصلاح اجتماعی از بالا یا پایین ■ ۹

■ آیا هر دولتی، در مسیر اصلاح و توسعه گام برمی دارد؟ پاسخ بدین پرسش مثبت نیست و از اقسام سه گانه دولت می توان طرح بحث نمود. دولتها در برابر فرآیند توسعه سه مسیر را در پیش دارند:

(الف) دولت کارشکن، که فعالانه در راه توسعه اقتصادی مانع تراشی می کند.

(ب) دولت محدود، دولت خود محوری می باشد که سیاست هایی که تا حدود زیادی به توسعه منتهی است، را طرح می نماید، ولی این تلاش استمرار ندارد.

(ج) دولت توسعه خواه (مثل ژاپن) به جای تکیه بر دموکراتیک بودن توانایی اش را صرف رشد و توسعه می کند.

نهادهای مدنی نیز در مسیر اصلاح همانند دولت، سه گونه کارکرد می توانند داشته باشند: کارشکنی، تردید و توسعه خواهی.

■ اصلاح و توسعه، ثمره رابطه میان دولتی توسعه خواه و یک جامعه مدنی توسعه خواه است و توسعه پایدار تنها هنگامی به دست می آید که قدرت بین دو نهاد در نهایت با یکدیگر متوازن گردد.

نکته بسیار مهمی را نیز به نتیجه گیری مطلب بالا می توان افزود و آن اینکه توسعه جدی و گسترده تنها در صورتی رخ می دهد که هم جامعه و

نهادهای مدنی در اوج قدرت باشند و هم دولتی نیرومند بر نظام سیاسی حکم براند.

این مدعا خود به خود، نافی این مدعای «لرداکتون» است که «قدرت فساد می آورد و قدرت مطلق فساد مطلق»، زیرا وی مدافع قدرت بیشتر برای دولت در حیطه کاری خود و نهادهای مدنی در حیطه های فعالیت خویش می باشد.

در کتاب «مقاله اکتون» می توان گفت: «ضعف، فساد می آورد و ضعف مطلق، فساد مطلق». و این جمله دقیق تر از جمله لرد اکتون است. چون باید گفت که ضعف مطلق فساد می آورد و هیچ امتیاز و سودی ندارد (عکس قدرت که می توان کارکرد منفی هم داشته باشد).

■ اصلاح از بالا و یا پایین بر حول این نکته مهم دور می زند که «آیا اصلاح، دولت مدار باشد یا نباشد؟» پس در هر دو الگو دولت حذف نمی شود.

دولت در همه جوامع وجود دارد. پس مساله این نیست که دولت در اصلاح مشارکت داشته باشد یا نه؟ بلکه سوال اینجاست که دولت تا چه حد در تحقق اصلاح اجتماعی توسعه و پیشرفت ایفای نقش نماید؟

در پاسخ چند راه حل آزموده شده وجود دارد:

اول) دولت حداکثری و بزرگ: بهترین مدل این گونه دولت‌ها که خواهان اصلاح از بالا هستند، دولت‌هایی هستند که در سیستم‌های شرقی و به ویژه آسیای جنوب شرقی (اتحادیه کشورهای آسیای جنوب شرقی مشهورند: اندونزی، سنگاپور، تایلند، فیلیپین، و مالزی-برونئی، کامبوج، لائوس، برمه، ویتنام و ۳ کشور جزیره‌ای) تجربه شدند و به «دولت‌های توسعه‌گرا مشهور» و «ایونز» و «ادانل» و... درباره آنها نظریه پردازی نموده‌اند. البته مدل‌های دیگر را نیز به این لیست افزود که الگوی آنها قلمداد می‌گردد.

اما در کشورهای غربی، اگرچه دولت بزرگ و اصلاح اجتماعی از بالا اغلب مورد اقبال قرار نگرفت.

دوم) دولت کوچک: در مراحل بعدی در مورد سهم دولت، کوچک دیده شده و سهم نهادهای مدنی و بخش خصوصی بر-سته گردید.

اما میدان دادن به خصوصی‌ها هم ممکن است به جهت توجه و تاکید بر منافع کاملاً شخصی، منافع ملی را تهدید نماید.

سوم) «حکمرانی خوب»: این مدل بر اساس ۸ مولفه تعریف می‌گردد.

۱. پاسخگویی
۲. شفافیت
۳. قانون‌محوری
۴. مشارکت
۵. مسئولیت‌پذیری
۶. اجتماع‌محوری
۷. کارایی و اثربخشی
۸. انصاف و

عدالت و به فرآیندهایی که همگان از دولت و نهادهای مدنی و... در آن سهم دارند بیشتر توجه شود. در مدل حکمرانی خوب، دولت جای بازار و بازار جای دولت را نمی گیرد.

■ اگر بخواهیم با ملاحظه سهم دولت در اصلاح، اقسام الگوهای اصلاحی را دسته بندی نماییم می توان آنها را بر روی یک بُردار از الگوی اصلاح از بالا در یک سوی طیف تا الگوی اصلاح از پایین، در سوی دیگر بردار دسته بندی نمود.

واضح است که در بین این دو می توان الگوهای فرض نمود که از غلظت آنها در سهم دولت کم گردیده و نقش نهادهای مدنی و بخش خصوصی پررنگتر می گردد.

از الگوهای مشهور به اصلاح از بالا نیز، مدل واحدی وجود ندارد.

مثلا در شرق آسیا ما کشورهای کره، ژاپن، تایوان، کره جنوبی را داریم که هر دو الگوی اصلاح از بالا را در دستور کار دارند. کره جنوبی کجا و کره شمالی کجا. در کره شمالی به بهانه استقلال، آزادی های فردی و دموکراسی فرصت محدودی را پذیرفته و دستاورد عمده آن کشور نیز آزمایش موشک های هسته ای است.